

Sygn. akt: II Ca 213/14

II Cz 268/14

POSTANOWIENIE

Dnia 5 stycznia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: **SSO Małgorzata Klesyk**

Sędziowie: **SSO Sławomir Buras (spr.)**

SSO Barbara Dziewięcka

Protokolant: st. sekr. sąd. Eliza Tokarz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 22 grudnia 2014 r.

sprawy z wniosku M. K.

z udziałem S. K. (1)

o podział majątku wspólnego

na skutek apelacji uczestnika od postanowienia Sądu Rejonowego w Busku - Zdroju

z dnia 6 grudnia 2013 r., sygn. akt I Ns 591/10 oraz zażalenia wnioskodawczynie

na rozstrzygnięcia o kosztach zawarte w w/w postanowieniu

postanawia:

I. zmienić zaskarżone postanowienie:

- 1) w punktach I ppkt 1 (pierwszym podpunkt pierwszy), I ppkt 3 (pierwszym podpunkt trzeci), II ppkt B (drugim podpunkt B) i w punkcie III (trzecim) poprzez uchylenie zawartych w nich rozstrzygnięć,**
- 2) w punkcie IV (czwartym) w całości i zasądzić tytułem dopłaty od uczestnika S. K. (1) na rzecz wnioskodawczynie M. K. kwotę 25.000 (dwadzieścia pięć tysięcy) złotych płatną w terminie do dnia 10 kwietnia 2015 r. z ustawowymi odsetkami w przypadku uchybienia terminowi płatności,**
- 3) w punkcie V (piątym) w ten sposób, że ustalić wartość przedmiotu podziału majątku na kwotę 413.063 (czteryście trzydzieści sześćdziesiąt trzy) złotych, zamiast na kwotę 361.181,25 złotych,**
- 4) w punkcie VI (szóstym) w ten sposób, że przyznać na rzecz adw. U. D. kwotę w wysokości 10.080 (dziesięć tysięcy osiemdziesiąt) złotych, zamiast w wysokości 5.313,60 złotych,**
- 5) w punkcie VII (siódmym) w ten sposób, że nakazać pobrać kwotę 5.762,60 (pięć tysięcy siedemset sześćdziesiąt dwa 60/100) złotych, zamiast kwoty 7.228,55 złotych;**

II. oddalić apelację uczestnika w pozostałym zakresie;

III. oddalić zażalenie wnioskodawczyni w pozostałej części;

IV. przyznać adwokat U. D. od Skarbu Państwa (Sąd Rejonowy w Busku-Zdroju) kwotę 2.214 (dwa tysiące dwieście czternaście) złotych tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej w postępowaniu apelacyjnym przez adwokata ustanowionego z urzędu;

V. orzec, że wnioskodawczyni i uczestnik ponoszą w pozostałej części koszty postępowania apelacyjnego związane ze swoim udziałem w sprawie.

II Ca 213/14

II Cz 268/14

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 6 grudnia 2013 roku Sąd Rejonowy w Busku-Zdroju w punkcie I ustalił szczegółowo w nim wymieniony skład majątku wspólnego byłych małżonków M. i W. K., w punkcie II w drodze podziału majątku przyznał na wyłączną własność M. K. własność nieruchomości położonej w S. gmina B. oznaczonej numerami działek (...), dla których urządzona jest w Sądzie Rejonowym w Busku-Zdroju księga wieczysta nr KW (...) i nakazał uczestnikowi S. K. (1) wydanie z dniem uprawomocnienia się tej nieruchomości M. K.(pkt II A.); przyznał na wyłączną własność S. K. (1) udział wynoszący 7/8 we współwłasności nieruchomości położonej w S. gmina S. oznaczonej nr (...) zabudowanej budynkiem mieszkalnym i budynkami gospodarczymi, dla której urządzona jest w Sądzie Rejonowym w Busku Zdroju księga wieczysta nr (...) oraz ruchomości w postaci: ciągnika marki U. (...) wyprodukowanego w 1981 r., jednoosiowego rozrzutnika do obornika, pługa dwuskibowego, bron pięciopolowych, kultywatora, opryskiwacza zawieszanego, opielacza do truskawek, przetrząsarko-zgrabiarki do siana, młockarni do młócenia grochu (pkt II B.); w punkcie III dokonał podziału pozostałego majątku wspólnego M. K.i S. K. (1) w postaci ruchomości szczegółowo wskazanych poprzez ich sprzedaż komorniczą i podzielenie sumy pomiędzy stronami w równych częściach; zasądził tytułem dopłaty od uczestnika S. K. (1) na rzecz wnioskodawczyni M. K.kwotę 145 094,87 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty (pkt IV); ustalił wartość przedmiotu podziału majątku wspólnego stron na kwotę 361 181,25 zł (pkt V); przyznał od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Busku-Zdroju opłatę - wynagrodzenie za świadczoną z urzędu nieopłaconą pomoc prawną: na rzecz adw. U. D. w wysokości 5313,60 zł w tym podatek VAT i zwrot wydatków w kwocie 48 zł oraz na rzecz adw. H. S. w wysokości 369 zł w tym podatek VAT i na rzecz adwokata K. K.w wysokości 4428 zł w tym podatek VAT oraz na rzecz adw. J. R. w wysokości 369 zł w tym podatek VAT (pkt VI); nakazał pobranie z zasądzonej na rzecz wnioskodawczyni M. K.od uczestnika S. K. (1) dopłaty określonej w pkt IV kwotę 7228,55 zł tytułem nie uiszczonych kosztów sądowych (pkt VII); w pozostałym zakresie orzekł, że wnioskodawczyni i uczestnik ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie (pkt VIII).

Sąd Rejonowy wydał rozstrzygnięcie w oparciu o następujące ustalenia faktyczne: Strony zawarły związek małżeński w dniu 9 września 1978 roku. Zaraz po ślubie zamieszkali wspólnie wraz z rodzicami uczestnika S. K. (1) w miejscowości S. w gospodarstwie rolnym należącym do jego rodziców W. i J. K., obejmującym działkę rolną z zabudowaniami mieszkalnymi i gospodarczymi oznaczoną nr (...) o pow. 3,31 ha. Wnioskodawczyni pracowała wówczas w masarni w K., a uczestnik w stolarni w S.. W dniu 19 grudnia 1978 roku zmarł ojciec uczestnika, a (...) r. urodziła się córka stron A. K.. Wnioskodawczyni wówczas zrezygnowała z pracy w masarni, zajęła się dzieckiem oraz rozpoczęła pracę w gospodarstwie rolnym. W dniu 27 maja 1980 r. matka uczestnika zawarła z nim umowę o przekazaniu na jego rzecz własności i posiadania gospodarstwa rolnego w S., obejmującego nieruchomości o pow. 3,31 ha w trybie ustawy z dnia 27.10.1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym i innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin. Dla nieruchomości założona została w Sądzie Rejonowym w Busku Zdroju księga wieczysta nr (...). Z uwagi na pogorszenie stanu

zdrowia S. K. (1) w 1981 r. zrezygnował z pracy w stolarni, otrzymał rentę i zajął się wyłącznie pracą w gospodarstwie rolnym. Małżonkowie K. przejęli pracę w gospodarstwie w całości od dnia zawarcia wspomnianej umowy. W trakcie trwania małżeństwa strony nabyły wspólnie nieruchomości położone w S. oznaczone jako działki o nr: (...) o pow. 0,18 ha i (...) o pow. 0,28 ha, dla których w Sądzie Rejonowym w Busku Zdroju założona została księga wieczysta o nr (...). Nadto strony nabyły w trakcie trwania małżeństwa szereg ruchomości stanowiących wyposażenie domu i gospodarstwa rolnego, z których na datę ustania wspólności majątkowej małżeńskiej pozostały: ciągnik rolniczy (...), pług dwuskibowy, jednoosiowy rozrzutnik do obornika, opryskiwacz zawieszany, kultywator, opielacz do truskawek, brony pięciopolowe, przetrząsarko-zgrabiarka do siana, młocarnia do młócenia grochu oraz stół pokojowy, sześć krzeseł tapicerowanych, segment pokojowy, amerykańka, dwie wersalki, segment kuchenny, stół kuchenny, cztery pufy, ławo-stół, zamrażarka, lodówka, kuchnia gazowa wraz z butlą gazową, kuchnia węglowa, telewizor, zegar ścienny. Postanowieniem z dnia 31 maja 1983 roku uczestnik nabył w wyniku dziedziczenia udział wynoszący 1/8 część w nieruchomości nr (...) położonej w S., który to udział stanowi jego majątek odrębny. Małżeństwo stron było zgodne do końca lat 80-tych. Na początku lat 90-tych S. K. (1) zaczął wszczynać awantury domowe, podczas których bił i znieważał wnioskodawczynię. Został skazany za przestępstwo znęcania się nad nią wyrokiem Sądu Rejonowego w Busku-Zdroju w dnia 10.11.1998 r. w sprawie II K 574/98. Wnioskodawczyni w tym okrasie często opuszczała wspólny dom małżonków i przebywała u swojej matki w P., leczyl się również psychiatrycznie. Od czasu pogorszenia stosunków pomiędzy małżonkami M. K. nie pomagała już mężowi w prowadzeniu gospodarstwa. Ostatecznie opuściła dom w 1999 roku i wyjechała do pracy do Belgii. Od tego czasu S. K. (1) sam pracował w gospodarstwie i zajmował się wychowaniem dzieci stron. Wyrokiem z dnia 18.05.2005 r., który uprawomocnił się w dniu 08.06.2005 r. Sąd Okręgowy w Kielcach rozwiązał przez rozwód małżeństwo M. i S. K. bez orzekania o winie. Od czasu wyprowadzki żony, uczestnik przejął sam w posiadanie cały majątek wspólny. Umową darowizny w dnia 22 grudnia 2004 r. przekazał córce A. K. ciągnik rolniczy U. (...) wraz z rozrzutnikiem, a umową darowizny dnia 29 grudnia 2005 roku przeniósł na nią własność nieruchomości nr (...) w S. o pow. 3,31 ha wraz z domem mieszkalnym, budynkami gospodarczymi, wyposażeniem domu mieszkalnego i pozostałym ruchomym majątkiem wspólnym w tym narzędziami i maszynami rolniczymi. Postanowieniem z dnia 22 października 2007 r. Sąd uznał udziały stron w majątku wspólnym za równe, oddalając wniosek uczestnika o ustalenie nierównych udziałów. Apelacja S. K. (1) od tego orzeczenia została oddalona postanowieniem Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 17 grudnia 2007 r. (II Ca 1498/07). Postanowieniem z dnia 29 stycznia 2010 roku Sąd dokonał podziału majątku wspólnego wnioskodawczyni i uczestnika. Na skutek apelacji S. K. (1) Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 8 lipca 2010 r. (II Ca 473/10) uchylił to rozstrzygnięcie przekazując sprawę do ponownego rozpoznania polecając sądowi w szczególności poczynienie ustaleń co do ważności umowy z dnia 27 maja 1980 r. Następnie wnioskiem z dnia 29 grudnia 2011 roku M. K. domagała się stwierdzenia nabycia przez zasiedzenie udziału w wysokości 3/8 w nieruchomości w S.. Postanowieniem z dnia 17 czerwca 2011 roku Sądu Rejonowego w Busku Zdroju, zmienionym postanowienie Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 26 stycznia 2012 roku (II Ca 1078/11) stwierdzono, iż małżonkowie K. nabyli udział w wysokości 7/8 w tej nieruchomości na zasadach małżeńskiej wspólności ustawowej.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał wniosek za zasadny. Odnosząc się do poszczególnych składników majątku wspólnego Sąd wskazał, iż uczestnik nie nabył całości działki nr (...) położonej w S., ale jedynie udział w niej w wysokości 1/8 części. Tytułem własności do tej nieruchomości był akt własności ziemi. Wystawiony on został tylko na matkę uczestnika J. K. mimo, iż w dacie 4 listopada 1971 r. pozostawała w związku małżeńskim z ojcem uczestnika W. K.. Tym samym nieruchomość ta wchodziła w skład wspólnego majątku J. i W. K.. W grudniu 1979 r. zmarł ojciec uczestnika i po jego śmierci w maju 1980 r. J. K. przekazała synowi całą nieruchomość. Umowa ta była jednak nieważna bowiem została zawarta bez zgody pozostałych współwłaścicieli działki – rodzeństwa S. K. (1), którzy po śmierci ojca stali się jej współwłaścicielami działki. J. K. nie mogła zatem samodzielnie przekazać synowi własności całego gospodarstwa. Tym samym aktualnie tylko 1/8 części tej nieruchomości, którą nabył w drodze dziedziczenia po rodzicach stanowi osobisty majątek uczestnika. Pozostała zaś część została jak już wskazano nabyta przez zasiedzenie przez małżonków – M. i S. K. jako składnik ich majątku wspólnego. W ocenie Sądu Rejonowego umowy darowizny zawarte pomiędzy S. K. (1) a córką stron A. K. nie odnosi żadnego skutku wobec M. K., jako że uczestnik nie mógł rozporządzić bez zgody żony tymi składnikami majątku. Bezskuteczne jest zatem także rozporządzenie na rzecz A. K. przez ojca ruchomościami w postaci ciągnika U. i maszynami rolniczymi i które przekazał jej umową darowizny z

dnia 30.12.2005 r. W tej dacie bowiem stanowiły one składniki majątku wspólnego stron, a rozporządzenia dokonano bez zgodny M. K.. Co się tyczy pozostałych dwóch działek - nr (...) i nr (...) położonych w S. to bezspornie zostały one zakupione przez strony i stanowią one część ich majątku wspólnego. Aktualna wartość nieruchomości według ich stanu na datę ustania małżeńskiej wspólności majątkowej, tj. na dzień 08.06.2005 r. wynosi odpowiednio: działki nr (...) – 3694 zł, działki nr (...) – 31704 zł, działki nr (...) – 347210 złotych w tym wartość udziału 7/8 części w tej nieruchomości – 303808,75 złotych. Aktualna wartość ruchomości stanowiących maszyny i urządzenia rolnicze wg. ich stanu na datę ustania małżeńskiej wspólności ustawowej wniosła ogółem 19 050 zł a ruchomości stanowiących wyposażenie domu – 1560 zł. Aktualna wartość nakładów poczynionych z majątku wspólnego M. K.i S. K. (1) na majątek odrębny uczestnika według ich stanu na datę ustania małżeńskiej wspólności ustawowej wyniosła 2729 złotych. Zgodnie z wnioskiem stron nieruchomość położona a S. wraz z narzędziami rolniczymi i ciągnikiem przyznano S. K. (1). Nieruchomości w S. zostały przyznane wnioskodawczyni. Co do działki nr (...) strony były zgodne iż powinna ona przypaść wnioskodawczyni, zaś działka nr (...) winna także zostać jej przyznana, ponieważ M. K.dawała większą gwarancję jej uprawy. Ponieważ żadna ze stron nie chciała otrzymać wyposażenia domu w S. Sąd orzekł o ich sprzedaży i podziale uzyskanej sumy pomiędzy strony w częściach równych. Wartość składników majątkowych otrzymanych przez wnioskodawczynię wyniosła 35 398 zł, zaś tych przyznanych uczestnikowi wyniosła 322 858,75 zł. Rozliczeniu podlegały także nakłady z majątku wspólnego stron na majątek osobisty uczestnika w kwocie 2 729 zł. Należna od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni dopłata wyniosła 16 279,87 zł. Dopłata należna od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika wyniosła 17 669 zł. Po wzajemnym skompensowaniu tych kwot dopłata należna M. K.wyniosła 145094,87 zł. O kosztach sądowych orzeczono na mocy art. 11 ust 2 ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych związku z 149 ust 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych uznając, iż koszty te powinny ponieść obie strony w równych częściach z uwagi na to iż obie były w równym stopniu zainteresowane podziałem majątku wspólnego. Na koszty sądowe składają się: wpis sądowy w kwocie 3931,81 zł w oparciu o § 1 ust 4 i § 23 ust 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 dnia 1996 roku w sprawie określenia wysokości wpisów w sprawach cywilnych, 10 523,30 zł tytułem wydatków opinie biegłych oraz koszty oględzin w kwocie 141,26 zł. Łącznie koszty sądowe wyniosły więc 14 457,11 zł. Należało nimi obciążyć obie strony w równym zakresie. Uczestnik był zwolniony od kosztów sądowych zatem w tym zakresie należało odstąpić od obciążenia go kosztami sądowymi. Wnioskodawczyni zaś otrzymała w wyniku działu majątku dopłatę od uczestnika w kwocie 145 094,87 zł i z tych też względów należało pobrać z zasądzzonego na jej rzecz od uczestnika roszczenia kwotę 7 228,55 zł tytułem połowy kosztów sądowych o czym orzeczono na mocy art. 113 ust 2 wskazanej wyżej ustawy z dnia 13 czerwca 1967 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Wynagrodzenie należne pełnomocnikowi wnioskodawczyni, które w stawce minimalnej wynosi 3600 zł zostało powiększone o 20 % co usprawiedliwia nakład pracy pełnomocnika potwierdzony ilością odbytych rozpraw sądowych, składanych pism procesowych i długością prowadzonego postępowania sądowego. Należne wynagrodzenia zawierają podatek VAT.

Postanowienie zaskarżył apelacją uczestnik S. K. (2). Zarzucił:

- rażące naruszenie art. 510 § 2 k.p.c. przez nie wezwanie do udziału w sprawie w charakterze uczestnika A. K., w sytuacji gdy to ona jest właścicielką gospodarstwa rolnego o powierzchni 3.31 ha, ciągnika i innych maszyn rolniczych darowanych jej przez S. K. (1), co skutkowało pozbawieniem jej własności 7/8 części w tej nieruchomości oraz ciągnika, na skutek przyjęcia iż dopuszczalne jest rozstrzygnięcie o nieważności umów darowizny, w zakresie dotyczącym M. K., a także rozstrzygnięcie o stosowaniu w sprawie art. 1036 k.c. w zw. z art. 46 k.r.o. bez możliwości kwestionowania zasadności zastosowania tych przepisów przez właściciela rzeczy których ono dotyczy,

- rażące naruszenie art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez przesądzenie w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia o względnej bezskuteczności umowy darowizny z dnia 22.12.2004 r. i 30.12.2005 r., na podstawie art. 1036 k.c. w zw. z art. 46 k.r.o., mocą której A. K. jest właścicielką gospodarstwa rolnego i ciągnika objętych tymi umowami, mimo nie złożenia przez wnioskodawczynię żądania w tym zakresie, które winno być rozpoznane przez Sąd jako odrębny punkt postanowienia;

- naruszenie art. 1036 k.c. w zw. z art. 46 k.r.o. poprzez przyjęcie, iż przepis ten ma w sprawie zastosowanie i prowadzi do przeniesienia własności gospodarstwa rolnego i ciągnika z A. K. na darczyńcę S. K. (1), mimo iż tego rodzaju skutek nie jest objęty hipotezą tych przepisów;

- naruszenie żądaniem zasądzenia na rzecz wnioskodawczyni spłaty art. 5 k.c., przez nie rozważenie, iż małżonkowie M. K. i S. K. (1) jeszcze przed rozwodem podjęli decyzję o wyposażeniu swych dzieci i w tym celu dniu 19.12.1998 r. nabyli nieruchomości rolną o powierzchni 2,5 ha, którą tym darowali na rzecz syna Z. K., zaś pozostała część zgodnie z ich ustaleniami miała otrzymać ich córka A. K., co zrealizował uczestnik po rozwodzie, a obecnie żądanie przez wnioskodawczynię spłaty bez szans zrealizowania tego roszczenia przez S. K. (1), inwalidy I grupy, utrzymującego się z renty w wysokości 750 zł, co może jedynie doprowadzić do zlicytowania przedmiotowego gospodarstwa przez M. K., a w rezultacie pozbawić uczestnika i jego córkę dachu nad głową

- wadliwe oszacowanie wartości działki nr (...) bez ustalenia iż jest ona działką budowlaną a jej rynkowa wartość wynosi minimum 30 000 zł.

W oparciu o powyższe wniosł o ustalenie, iż w skład majątku wspólnego stron wchodzi jedynie dwie nieruchomości – działki nr (...) i dokonanie ich podziału stosownie do zebranego w sprawie materiału dowodowego przez przyznanie na rzecz uczestnika działki nr (...), a drugiej z nich na rzecz wnioskodawczyni, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie uznanie, iż przyznanie obu działek na rzecz wnioskodawczyni wyczerpuje jej udział w majątku wspólnym a zasądzenie spłaty pozostaje w sprzeczności z art. 5 k.c. a w ostateczności obniżenie tej spłaty do wysokości 10 % z odroczeniem terminu jej płatności na okres 5 lub 10 lat. Nadto wniosł o przeprowadzenie dowodu z dołączonego do apelacji aktu notarialnego z dnia 19.12.1998 r. o nabyciu przez strony nieruchomości i darowaniu tej nieruchomości na rzecz ich syna Z. K., przy przyjęciu, iż uczestnik z uwagi na swój stan zdrowia, niemożność zrozumienia kwestii dotyczącej, jego zdaniem skutecznej darowizny dokonanej na rzecz A. K., wniosku takiego nie złożył przed Sądem Rejonowym, a przeprowadzenie tego dowodu nie spowoduje jakiegokolwiek przedłużenia postępowania w sprawie. Nadto wniosł o zlecenie działającemu w sprawie biegłemu ustalenie wartości działki nr (...) przy założeniu, iż działka ta jest działką budowlaną, bowiem w jej pobliżu zostały już wzniesione budynki mieszkalne, co znacząco zwiększa jej wartość rynkową.

M. K. zaskarżyła zażaleniem pkt VI i VIII postanowienia, zarzucając:

- naruszenie art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 13.06.1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 149 ust. 1 ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz § 1 ust. 4 i § 23 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17.12.1996 r. w sprawie określenia wysokości wpisów w sprawach cywilnych poprzez ich niezasadne zastosowanie, podczas gdy zastosowanie powinny mieć przepisy ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych a w konsekwencji przyjęcie w ramach kosztów sądowych zawyżonej wysokości opłaty od wniosku w kwocie 3931,81 zł, która powinna wynosić 1000 zł

- naruszenie art. 113 ust. 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych przez jego niezastosowanie i nadmierne obciążenie wnioskodawczyni kosztami sądowymi, podczas gdy sytuacja materialna i zdrowotna M. K. uzasadnia odstąpienie od obciążenia jej kosztami sądowymi,

- naruszenie § 2 ust. 1 i § 13 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu poprzez nieuwzględnienie w ramach wynagrodzenia, zasadzonego na rzecz pełnomocnika wnioskodawczyni, ustanowionego z urzędu, opłat za pomoc prawną świadczoną na wszystkich etapach postępowania, w tym w dwóch postępowaniach przez Sądem pierwszej instancji i w trzech postępowaniach odwoławczych.

W oparciu o te zarzuty wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia w pkt VI poprzez przyznanie na rzecz pełnomocnika wnioskodawczyni ustanowionemu z urzędu wynagrodzenia w kwocie 14 040 zł plus VAT oraz w pkt

VII, poprzez odstąpienie od obciążania wnioskodawczyni kosztami sądowymi, ewentualnie obniżenie kwoty kosztów sądowych, nałożonych na wnioskodawczynię.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na częściowe uwzględnienie.

Zasadne są zarzuty apelacji dotyczące nieprawidłowego uznania w uzasadnieniu orzeczenia przez Sąd Rejonowy umów darowizny z dnia 29.12.2005 r. i 22.12.2004 r. zawartych pomiędzy S. K. (1) a A. K. za bezskuteczne wobec M. K.. Podkreślić należy, iż takie żądanie nie zostało zgłoszone przez wnioskodawczynię a dodatkowo rozstrzygnięcie w tym przedmiocie nie znalazło się w treści zaskarżonego postanowienia, a jedynie w uzasadnieniu. Zgodnie z art. 684 k.p.c., który ma zastosowanie poprzez art. 567 § 3 k.p.c. Sąd ustala skład i wartość majątku, który podlega podziałowi. Sąd ten także rozstrzyga m.in. spory o prawo własności (art. 618 § 1 w zw. z art. 688 w zw. z art. 567 § 3 k.p.c.). Tym samym roszczenie o uznanie umów darowizny za bezskuteczne w stosunku do M. K. mogłoby być rozpoznawane w postępowaniu nieprocesowym w toku sprawy niniejszej, jednak jak słusznie podnosi apelujący nie zostało ono zgłoszone. Co więcej roszczenie takie nie traci swojego procesowego charakteru, bowiem gdyby nie treść w/w przepisów rozpoznawane byłyby właśnie w tym trybie. Prowadzi to do wniosku, iż powinno one być sformułowane precyzyjnie, odpowiednio do wymagań formalnych pozwu, a zatem zgodnie z art. 187 k.p.c. (por. SN postanowienie z dnia 14 grudnia 2011 r., I CSK 138/11). Skoro zaś nie zostało zgłoszone w prawidłowy sposób to nie może być uwzględnione. Nadto rozstrzygnięcie sądu orzekającego o przedmiotowym oraz podmiotowym zakresie stwierdzonej bezskuteczności powinno być zamieszczone w orzeczeniu co do istoty sprawy. Takie prawomocne merytoryczne rozstrzygnięcie korzysta z powagi rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.) i wiąże strony oraz sąd, który je wydał, jak również inne sądy i organy państwowe (art. 365 § 1 k.p.c.). Przesłanki wykluczające sankcję przewidzianą w art. 1036 k.c. sąd orzekający przytacza w uzasadnieniu postanowienia. (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 01.12.2000 r., V CKN 1298/00, OSNC 2001/6/94).

Powyższe nie oznacza jednak, iż fakt wyzbycia się przez uczestnika składników majątku stanowiącego współwłasność stron bez zgody wnioskodawczyni nie ma znaczenia dla rozpoznawanej sprawy. Podział majątku wspólnego obejmuje składniki majątkowe, które były elementami majątku wspólnego w chwili ustania wspólności ustawowej i które nadal znajdują się w majątku małżonków w chwili dokonywania podziału tj. w chwili wydania orzeczenia. Przy jego dokonywaniu nie uwzględnia się tych wspólnych składników majątkowych, które w czasie trwania wspólności ustawowej lub po jej ustaniu zostały zużyte zgodnie z prawem (art. 36 - 40 k.r.o. i art. 42 k.r.o.), natomiast uwzględnia się, ale tylko w ramach rozliczeń, tj. rachunkowo, składniki majątkowe, które zostały bezprawnie zbyte, zniszczone, zużyte lub roztrwonione przez jedno z małżonków. W tym wypadku, przy podziale majątku wspólnego ich wartość podlega zaliczeniu na poczet udziału przypadającego drugiemu małżonkowi. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19.06.2009 r., V CSK 485/08, Lex nr 537040, podobnie postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11.03.2010 r., IV CSK 429/09, Lex nr 678022). W toku niniejszego postępowania przesądzono, iż nieruchomości zabudowana w S. jedynie w 1/8 stanowiła własność uczestnika, w pozostałej części zaś została nabyta w drodze zasiedzenia przez małżonków K. do ich majątku wspólnego. Maszyny i urządzenia rolnicze oraz wyposażenie domu także stanowiły majątek wspólny małżonków, ale uczestnik samowolnie, bez zgody M. K. darował te składniki na rzecz córki. Fakt, iż uczestnik wyzbył się na rzecz córki ciągnika wraz z rozrzutnikiem umową darowizny z dnia 22.12.2004 r. oraz udziału 7/8 w nieruchomości oznaczonej nr (...) o pow. 3,31 ha w S. wraz z zabudowaniami gospodarczymi, domem mieszkalnym i wyposażeniem tego domu oraz pozostałych maszyn rolniczych umową darowizny z dnia 29.12.2005 r. będzie jedynie uwzględniony w rozliczeniu pomiędzy małżonkami, nie może jednak powodować realnego „zwrotu” tych składników majątkowych do majątku wspólnego małżonków.

Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy zmienił zaskarżone postanowienie w punktach I podpunkt pierwszy i trzeci oraz w punkcie trzecim poprzez ich uchylenie, o czym orzeczono na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., w punkcie I podpunkt 1.

Nietrafnie zarzucono w apelacji naruszenie przepisów postępowania poprzez niewezwanie do udziału w sprawie w charakterze uczestnika A. K.. Brała ona udział w postępowaniu jedynie na tym jego etapie gdzie rozstrzygano o zasadności wniosku o zasiedzenie. Wnioskodawczyni jednak, jak już podniesiono nie zgłosił wniosku o uznanie za bezskuteczne umów darowizny z dnia 22.12.2004 r. i 29.12.2005 r., zatem A. K. nie miała interesu w udziale w tym postępowaniu.

Zasadnie natomiast apelujący domagał się ponownej wyceny działki nr (...) w S.. W przypadku składników majątkowych wchodzących w skład majątku wspólnego w dniu ustania tej wspólności, następnie zbytych (przekształconych) bezprawnie przez jednego z małżonków przed podziałem majątku wspólnego, sąd powinien uwzględnić je w podziale majątku, biorąc pod uwagę ich stan z chwili ustania wspólności ustawowej, zaś jego wartość z chwili orzekania, którą określa wartość zbytego prawa według jego wartości rynkowej z chwili podziału. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16.04.2014 r., V CSK 315/13, Lex nr 1486993). Konieczna była zatem aktualizacja wyceny wszystkich składników majątku wspólnego małżonków, w tym także działki nr (...). W tym celu Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu rolnictwa i szacowania nieruchomości L. S.. Wartość dwóch działek położonych w S. wzrosła i wynosi obecnie dla działki nr (...) – 29 214 zł, dla działki (...) – 48 450 zł. Wartość działki nr (...) położonej w S. także wzrosła i wynosi aktualnie 356 387 zł, zatem wartość udziału 7/8 w tej działce stanowi 311 839 zł. Wzrost ten wynika z faktu, iż poprzednio zostały one oszacowane przy założeniu, iż mają wyłącznie charakter rolny. Tymczasem w chwili obecnej ich charakter uległ zmianie na rolno-budowlany, co skutkowało wzrostem ich wartości. Obecnie dla gminy S. i B. , gdzie znajdują się obie nieruchomości nie został sporządzony miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Jednakże obie działki znajdują się na terenach gdzie zlokalizowane są budynki mieszkalne. Z aktualnych informacji otrzymanych przez biegłego z obu gmin, w których położone są nieruchomości wynika, iż w niedalekiej przyszłości tereny te zostaną przeznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę. Pomimo, iż formalnie przeznaczenie działek nie zostało zmienione, należy założyć, iż aktualnie mają one inny charakter niż przyjęto podczas opracowania pierwszej wyceny na zlecenie Sądu Rejonowego. Odnośnie działki nr (...) jej wartość w części budowlanej wynosi 26 274 zł zaś wartość w części rolnej – 2940 zł (łącznie zatem 29 214 zł, strona 61 i 70 opinii biegłego –k. 1570) Co do działki nr (...) te wartości wynoszą odpowiednio 44 770 zł i 3680 zł, co daje 48450 zł. (strona 61 i 70 opinii k. 1570). Na wartość trzeciej z nieruchomości – działki w S., składają się zaś trzy wielkości, tj. wartość zabudowanej domem części nieruchomości wynosząca 120 030 zł, wartość części rolnej nieruchomości – 79 004 zł oraz wartość części działki zabudowanej budynkiem gospodarczym - 157 353 zł, co daje sumę 356 387 zł. Aktualna wartość maszyn rolniczych w tym ciągnika U. wynosi łącznie 22 000 zł. Aktualizacja wartości składników majątkowych oraz wartości nakładów poczynionych na majątek osobisty uczestnika została poczyniona przez Sąd w oparciu o opinię biegłego z zakresu rolnictwa i szacowania nieruchomości. W ocenie Sądu była ona pełna i rzetelna. Biegły w sposób przekonujący odpowiedział na pytania uczestników postępowania i zgłoszone uwagi. Ostatecznie nie została ona zakwestionowana.

Uczestnicy postępowania nie wnosili o ponowne oszacowanie wartości ruchomości stanowiących wyposażenie domu byłych małżonków. Sąd Okręgowy zaś przyjął, iż ponieważ są to przedmioty w znacznym stopniu zużyte, pochodzące głównie z lat 70-tych i 80-tych ubiegłego wieku, a nadto nie są znane żadne okoliczności, które mogłyby wpłynąć na zmianę ich wartości ostatecznie przyjął, iż wynosi ona 1560 zł stosownie do ustaleń Sądu pierwszej instancji. Tym samym łączna wartość majątku wspólnego byłych małżonków K. wynosi aktualnie 413 063 zł. Wartość nakładów poczynionych z majątku wspólnego małżonków na majątek osobisty uczestnika, stanowiący udział w wysokości 1/8 w nieruchomości w S. wynosi aktualnie 2427 zł. Łączna wartość działek nr (...) położonych w S. przyznanych wnioskodawczyni postanowieniem Sądu Rejonowego wynosi 77 664 zł. Wartość składników majątkowych, którymi rozporządził uczestnik wynosi 335 399 (311 839 zł – 7/8 udziału w nieruchomości w S., 22 000 zł – maszyny rolnicze, 1560 zł – wyposażenie domu w S.). Spłata należna wnioskodawczyni od uczestnika wynosi zatem 1/2 wartości składników majątkowych, które darował uczestnik córce, a które w innym wypadku zostałyby mu przyznane w niniejszym postępowaniu, powiększona o 1/2 nakładów poczynionych z majątku wspólnego na majątek osobisty uczestnika, co daje kwotę 168 913 zł (335 399 zł x 1/2 = 167 699,50 zł, 167 699,50 zł + 1213,50 zł = 168 913 zł). Z kolei spłata należna od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika winna wynieść połowę wartości tych

składników majątkowych, które otrzymuje w wyniku podział, co stanowi 38 832 zł (77 664 zł x 1/2). Po wzajemnym skompensowaniu tych kwot, dopłata należna wnioskodawczyni od uczestnika wynosi 130 081 zł.

Rezultatem powyższego była zmiana zaskarżonego orzeczenia w punkcie V, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., o czym orzeczono w punkcie I podpunkt 3.

Za zasadne w świetle art. 5 k.c. uznał Sąd Okręgowy zmniejszenie tej dopłaty. Przypomnieć należy, iż nie można w sposób generalny wyłączyć możliwości zastosowania art. 5 k.c. jako podstawy do obniżenia spłat lub dopłat z udziałów przy podziale majątku wspólnego byłych małżonków, (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 22.01.2009 r., III CSK 251/08, Lex nr 507972). W orzecznictwie podkreśla się jednak, iż stosowanie tego przepisu jako podstawy do obniżenia dopłaty winno być wyjątkowe i ostrożne. W rozpoznawanej sprawie z powodu wcześniejszego rozporządzenia częścią składników majątkowych, które wchodziły w skład majątku wspólnego małżonków na rzecz A. K. uczestnik nie otrzymał w wyniku podziału żadnych składników majątkowych i dodatkowo jest zobowiązany do dopłaty na rzecz wnioskodawczyni na skutek uwzględnienia wartości tych składników w rozliczeniu. Podkreślić należy, iż w dacie dokonywania tych rozporządzeń nie miał on świadomości, iż nie ma prawa samodzielnie dysponować nieruchomością w S., bowiem dopiero w toku niniejszego postępowania ustalono, iż umowa przekazania gospodarstwa rolnego zawarta pomiędzy uczestnikiem a jego matką była nieważna. Ponieważ w akcie własności ziemi obejmującej działkę nr (...) w S. jako właściciel figurowała tylko J. K. uczestnik mógł przypuszczać, iż otrzymał od matki po pierwsze całą nieruchomość, a nie tylko udział w niej, a nadto ponieważ umowę zawarto tylko z nim mógł sądzić, iż do jej przekazania w drodze darowizny nie jest konieczna zgoda M. K., ponieważ działka stanowi jego wyłączną własność. Nadto podkreślenia wymaga fakt, iż darowizna została poczyniona na rzecz najbliższej rodziny – wspólnej córki stron. Można zatem przypuszczać, iż nie miała ona na celu pokrzywdzenia wnioskodawczyni i „wyprowadzenia” majątku, a jedynie zabezpieczenie na przyszłość i wyposażenie dziecka. W apelacji uczestnik podnosił, iż pomiędzy stronami zostało wcześniej uzgodnione, iż dzieci stron zostaną obdarowane przez rodziców gospodarstwami rolnymi, w ten sposób, iż wnioskodawczyni daruje część nieruchomości synowi Z. K. a uczestnik obdaruje swoim majątkiem córkę, jednak uczestnik nie przedstawił na potwierdzenie tej tezy żadnych dowodów. Sam bowiem fakt dokonania darowizny na rzecz Z. K. nie świadczy o faktycznym istnieniu takich uzgodnień pomiędzy byłymi małżonkami K.. Nie mniej jednak, ponieważ poczynione przez uczestnika darowizny, jak już wskazano nie miały w ocenie Sądu na celu pokrzywdzenia wnioskodawczyni i nie służyły uszczupleniu wspólnego majątku, a były czynione na rzecz córki stron, uczestnik nie powinien w pełnym zakresie ponosić skutków ich dokonania. Stanowisku Sadu Rejonowego co do wysokości dopłaty godzi zatem w zasadę słuszności i ekwiwalentności świadczeń. Należy również mieć na uwadze fakt, iż stan zdrowia uczestnika jest zły. Jest on osobą niepełnosprawną w stopniu znacznym i niezdolną do pracy, utrzymuje się z niewielkiej renty w kwocie 750 zł. Jest zatem mało prawdopodobne by był w stanie spłacić M. K. w pełnej wysokości. Stąd też zdaniem Sądu Okręgowego zasadnym jest obniżenie dopłaty do kwoty 25 000 zł. Byłoby bowiem wbrew zasadom współżycia społecznego gdyby S. K. (1) został zobowiązany do dopłaty w kwocie ponad 130 000 zł, w sytuacji, gdy pozostawał on w usprawiedliwionym przekonaniu, co do tego, iż jest wyłącznym właścicielem darowanych córce składników majątkowych i nie ma obowiązku uzyskiwania zgody wnioskodawczyni na rozporządzenie nimi, a także mając na uwadze fakt, iż czyni to celem zabezpieczenia finansowego dziecka. Nie bez znaczenia jest również fakt, iż uczestniczka nie miała finansowego wkładu w uzyskaniu przedmiotowego gospodarstwa rolnego, w żaden sposób nie przyczyniła się do powstania tego składnika majątku. Łącznie w wyniku podziału majątku M. K. otrzyma nieruchomości o wartości 77 665 zł oraz dopłatę w kwocie 25 000 zł nie można wobec powyższego przyjąć, iż zmniejszenie dopłaty będzie stanowić pokrzywdzenie jej. Dodatkowo Sąd odwoławczy odroczył termin uiszczenia dopłaty do dnia 10 kwietnia 2015 roku a więc o ponad cztery miesiące od dnia wydania orzeczenia. Wnioskodawczyni bowiem jest w lepszej sytuacji finansowej i zdrowotnej niż uczestnik, w tej chwili ma zapewnione mieszkanie u swojej matki, zatem dopłata nie jest jej pilnie potrzebna. Za niezasadne uznał Sąd Okręgowy żądanie apelacji dotyczące odroczenia terminu dopłaty na okres pięcioletni lub dziesięcioletni. Podkreślić należy, iż postępowanie w sprawie toczy się już ponad dziewięć lat. Konieczność dokonywania wzajemnych dopłat w wyniku podziału majątku wspólnego jest okolicznością przewidywalną i często spotykaną. Uczestnik zatem miał wystarczająco dużo czasu aby odpowiednio się do tego przygotować.

Powyższe skutkowało zmianą zaskarżonego orzeczenia w punkcie IV, o czym orzeczono na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., o czym orzeczono w punkcie I podpunkt 2.

W pozostałym zakresie apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie, stąd też orzeczono o jej oddaleniu punkcie II, na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Zażalenie M. K. okazało się częściowo zasadne.

Przede wszystkim wnioskodawczyni trafnie zarzuciła, iż Sąd Rejonowy błędnie ustalił opłatę od wniosku na kwotę 3 931,81 zł. Opłata od wniosku winna wynosić 1000 zł, na podstawie art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Zgodnie z art. 149 ust. 1 tej ustawy w sprawach wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy stosuje się, do czasu zakończenia postępowania w danej instancji, dotychczasowe przepisy o kosztach sądowych. W sprawie postępowania zostało wszczęte w dniu 31.08.2005 r. zatem jeszcze pod rządami poprzednio obowiązującej ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, która obowiązywała do dnia 1 marca 2006 roku, jednak w związku z uchyceniem postanowienia Sądu Rejonowego w Busku Zdroju z dnia 29.01.2010 r. ponowne postępowanie przez tym Sądem toczyło się już po wejściu w życie „nowej” aktualnie obowiązującej ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, która przewiduje stałą opłatę od wniosku w sprawach o podział majątku wspólnego w wysokości 1000 zł. Ogółem zatem koszty sądowe przez Sądem pierwszej instancji wyniosły 11 525,30 zł. Połowę tej kwoty stanowi 5 762,60 zł, i taką kwota winna zostać obciążona wnioskodawczyni.

Zasadne są także zarzuty dotyczące zaniżenia wynagrodzenia dla pełnomocnika wnioskodawczyni ustanowionego przez Sąd z urzędu. Przy określaniu tegoż uwzględnić należy, iż adwokat U. D. reprezentowała M. K. trzykrotnie przed Sądem Okręgowym (w sprawach: II Ca 1489/07, II Ca 473/10, II Ca 1078/11), w żadnym z orzeczeń wydanym przez Sąd drugiej instancji nie przyznano pełnomocnikowi wnioskodawczyni wynagrodzenia. Zgodnie z § 7 ust. 1 pkt 10 w zw. z § 6 pkt 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu (Dz. U. 2013, poz. 461) stawka minimalna wynagrodzenia wynosi w niniejszej sprawie 2 400 zł, bowiem początkowo wartość udziału wnioskodawczyni w majątku wspólnym został zadeklarowana w wysokości 50 000 zł. Na podstawie § 4 ust. 2 w/w rozporządzenia w razie zmiany w toku postępowania wartości stanowiącej podstawę obliczenia opłat, bierze się pod uwagę wartość zmienioną, poczynając od następnej instancji. Zmiana wartości nastąpiła zaś dopiero w toku niniejszego postępowania odwoławczego. Na podstawie § 13 ust. 1 pkt 1 stawka to została pomniejszona o połowę a następnie powiększona o podatek VAT, co łącznie za trzy postępowania przez Sądem Okręgowym daje kwotę 4320 zł (1440 zł x 3). Natomiast za reprezentowanie wnioskodawczyni przed Sądem pierwszej instancji pełnomocnikowi wnioskodawczyni należy się kwota 5760 zł, stanowiąca dwukrotność stawki 2400 zł (bowiem pełnomocnik reprezentował wnioskodawczynię w dwóch sprawach przed Sądem pierwszej instancji) powiększonej o podatek VAT. Łącznie zatem wynagrodzenie adwokat U. D. wyniesie 10 080 zł.

Mając powyższe na uwadze zmieniono zaskarżone postanowienie w punktach VI i VII o czym orzeczono na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Dalej idące zażalenie nie zasługiwało na uwzględnienie. Kwota 14 040 zł plus VAT jakiej domagano się w zażaleniu jest zawyżona, ponieważ nie uwzględnia treści § 4 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu. Nie zasługuje na uwzględnienie także wnioski o nieobciążanie wnioskodawczyni kosztami sądowymi. Ostatecznie bowiem tylko M. K. otrzymała w wyniku podziału aktywa w postaci nieruchomości i dopłaty. Brak jest zatem przesłanki zwolnienia od tego obowiązku wynikającej z art. 113 ust. 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, ponieważ żaden szczególny wypadek nie zachodzi.

Z powyższych względów oddalono zażalenie w pozostałej części o czym orzeczono w punkcie III postanowienia na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Tytułem wynagrodzenia za reprezentowanie M. K.w niniejszym postępowaniu apelacyjnym przyznano reprezentującej jej pełnomocnik kwotę 2214 zł, na podstawie § 7 ust. 1 pkt 10 w zw. z § 6 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu (Dz. U. 2013, poz. 461) z uwzględnieniem podatku VAT. Podstawą obliczenia wynagrodzenia w tym wypadku była stawka minimalna w wysokości 3600 zł, co wynika z § 4 ust. 2 rozporządzenia. Ostatecznie bowiem wartość udziału wnioskodawczyni wyniosła 206 531, 50 zł, jednakże wartość przedmiotu zaskrzenia wynosiła 361 181,25 zł. Udział wnioskodawczyni w tej kwocie wynosił 180 590 zł.

W pozostałych kosztach orzeczono w punkcie V postanowienia na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.

SSO Sł. Buras SSO M. Klesyk SSO B. Dziewięcka

Zarządzenie: (...).